

Kulturdepartementet
postmottak@kud.dep.no

Oslo, 30.09.2022

Innspill til Kunstnermeldingen fra Forbundet Frie Fotografer

Forbundet Frie fotografer (FFF) er en landsomfattende medlemsorganisasjon for kamerabaserte kunstnere. FFF har om lag 300 medlemmer, med hovedkontor i Oslo. Forbundets formål er å fremme det frie fotografiet som kunstnerisk uttrykksform i Norge. FFF produserer årlig Vårutstillingen og Fotobokfestival Oslo og mottar statlig og kommunalt driftstilskudd for formidlingsvirksomheten og stipendforvaltningen.

Vi takker for muligheten til å komme med muntlig innspill på innspillsmøte i juni og her følger vårt skriftlige innspill hvor vi fokuserer på de punktene der vi har mest å tilføye. Vi viser for så vidt til innspill til Kunstnermeldingen fra FFF i 2019, og ønsker også å referere til vårt felles innspill til Statsbudsjett 2023 fra FFF, NBK, NK og SDS hvor mange av de konkrete og tallfestede ønskelige politiske virkemidlene vi mener vil hjelpe på kunstnerøkonomien er grundig beskrevet.

Tusen takk for at Kulturdepartementet nå har en tydelig intensjon om å ta kunstnerøkonomien og utfordringene knyttet til vårt yrke på alvor. Vi har store forventninger til Kunstnermeldingen, vi regner med at meldingen vil ha stor betydning for hele vår yrkesgruppe og ønsker et kunstnerøkonomiløft i tråd med Hurdalsplattformens målsetting om å stryke kunstnerøkonomien og legge til rette for at kunstnere får bedre rettigheter og arbeidsmuligheter – for å skape en kultur å leve av og for.

Visuelle kunstnere, kunstfotografer og kamerabaserte kunstnere har i likhet med flere av de andre kunstnergruppene en lappeteppeøkonomi, vi har sykliske inntekter, store variasjoner i inntekt gjennom året og gjennom tiårsperioder. Vi passer ikke inn i de sosiale ordningene som andre arbeidere kan benytte seg av, selv om vi betaler skatt på lik linje med andre og står veldig lenge i arbeidet - som regel jobber visuelle kunstnere langt inn i pensjonsalder, og det er ofte slik at kunstnere når toppen av sin karriere veldig mye senere enn andre yrkesgrupper. De fleste kunstnere ender opp som minstepensjonister fordi vår kunstnerøkonomi gjør at vi ikke opparbeider oss pensjonspoeng slik som i andre yrker. Kunstnere som også er kvinner, ligger enda dårligere an økonomisk enn mannlige kunstnere, dette vet vi godt fra før men fikk det igjen bekreftet gjennom Telemarksforskningens nye rapport *Kunstnerisk arbeid under pandemien*.

I rapporten *Visuell kunst i norsk forvaltning* som ble lansert i februar 2019 bekreftes noe det visuelle kunstfeltet har kjent til lenge: «Visuell kunst som politikkfelt [er] sterkt underfinansiert når det kommer til å sikre visuelle kunstnere et rimelig inntektsgrunnlag for arbeidet de utfører.» Kunstnerne, som skaper kunsten for publikum, har fremdeles en urovekkende lav gjennomsnittsinntekt. I 2020 lå gjennomsnittsinntekten fra kunstnerisk virke på kr 203 730, og gjennomsnittlig total inntekt var kr 368 374. Dette er markant lavere enn øvrige kunstnergrupper (kilde *Kunstnere og koronapandemien*, 2021). Å sikre at kunstneres inntekter og levekår bedres, krever en offensiv kunstnerpolitikk. Offensiv kunstnerpolitikk er en forutsetning for bred og mangfoldig rekruttering til kunstneryrket fra hele befolkningen, på bakgrunn av talent og vilje, fremfor sosial og økonomisk bakgrunn. Det er ikke tilfellet i dag. Rapporten *Visuell kunst i norsk forvaltning* er krystallklar i sin tale: «De økonomiske vilkårene åpner ikke i tilstrekkelig grad for ytringsfrihet og mangfold.» Dette bekrefter at behovet for en omfattende kunstnerøkonomireform er prekært.

Hva kan gjøres for at kunstnere får rimelig betaling for arbeid, oppdrag, bruk og visning av verk?

Utstillingsøkonomireform – kunstneres arbeide med utstillinger må være inntektsbringende.

Vi må faktisk få betalt for arbeidet vi gjør med produksjon av kunst og kunstutstillinger.

Utstillingsøkonomireformen, som vi beskriver grundig i Innspill til statsbudsjett 2023 fra det visuelle feltet (NBK, NK, SDS og FFF) må gjennomføres: Utstillingsvederlagsavtalen må revideres og utstillingshonorar må innføres som en fast ordning på alle offentlig støttede visningssteder. Vi trenger produksjonsmidler til arbeidet med utstillinger, og vi trenger også internasjonale produksjonsmidler. Norske visuelle kunstnere har suksess internasjonalt, men særlig de kunstnerne som har stor internasjonal utstillingsvirksomhet har vært tapere under pandemien, så en innføring av internasjonale produksjonsmidler, økte midler til internasjonal reisestøtte og ISGIES samt gjeninnføring av ordningen ISACAT (som støttet kunstnere og kuratorers deltagelse med foredrag, kunstnerpresentasjoner etc. på internasjonale arenaer) kanalisert gjennom OCA er betimelig nå. Kunstnere må sikres utstillingsvederlag for visningen av kunsten, utstillingshonorar for jobben de gjør med utstillingsproduksjon og formidling, og produksjonsmidler til å skape kunstverk. Disse tre bestanddelene utgjør til sammen en helhet i utstillingsøkonomien som skal bidra til at utstillingsvirksomhet blir inntektsgivende for kunstnerne, samt bidra til bærekraft i det kunstneriske virke. En sentral årsak til de særskilt lave inntektsnivåene i vår yrkesgruppe er at visuelle kunstnere ikke mottar rimelig økonomisk kompensasjon for det arbeidet de utfører med utstillinger, samt høye produksjonskostnader. Slik det er nå benyttes kun 2,3 % av kunstnere og kunstnergruppers midler på honorar og vederlag til kunstnerne som leverer innholdet. Kunstnere må sikres betaling for arbeidet de utfører gjennom økte bevilgninger og kollektive avtaler, som ivaretar kunstnere når de arbeider for offentlig finansierte visningssteder og museer.

Hva kan gjøres for å bedre kunstneres tilgang til sosiale rettigheter? Hvordan sikre kunstnerisk frihet og yringsfrihet? Hvordan sikre at kunstnerbefolkningen gjenspeiler vårt mangfoldige samfunn?

Disse spørsmålene henger sammen, og svarene handler om sikre at kunstnere kan leve av yrket sitt, slik at kunstneryrket er et reelt valg for alle uavhengig av sosioøkonomisk bakgrunn.

Dette handler også om å styrke eksisterende støtteordninger og virkemiddelapparat. Her la Kulturrådet og NFIs nye rapport fra 2022 frem en god verktøykasse som bør benyttes. Av tiltak der som kan nevnes er; styrkning av kunstnerøkonomien, gjennomgang av kår og rettigheter, stimulering til internasjonale samarbeid og kultureksport samt øke antall stipendjemler og stipendbeløp. Økte tilskudd til kunstkjøp - Styrke museenes mulighet til å kjøpe inn kunst (dette var et veldig vellykket covid-19-stimuleringsiltak, som gagnet både innkjøpte kunstnere, museene og publikum – og alle museene som mottok stimuleringsmidlene under pandemien jobbet aktivt med en forbedring av kjønnsbalansen og mangfoldet i samlingene når de gjorde nye innkjøp for disse midlene, skriver Jorun Veiteberg i sin rapport etter gjennomgangen av denne ordningen).

Det er viktig at sosiale rettigheter og ordninger også favner kunstnerbefolkningen. Kunstnere må sikres sosiale rettighetene for selvstendig næringsdrivende på linje med vanlige arbeidstakere.

Kunstnere er en lavinntektsgruppe og har ikke råd til tilleggforsikring og ekstra pensjonssparing. Følgende tiltak vil hjelpe:

- Selvstendig næringsdrivende kunstnere må få rett til 100% sykepenger fra første dag.
- Foreldrepenger på lik linje med andre lønsmottakere.
- Gi selvstendig næringsdrivende kunstnere rett til pensjon fra første krone uansett lengden på engasjementet, slik at de med lav stillingsprosent, korte stillinger og lavest inntekt også skal

klare å spare til pensjon. Staten bør også gå foran med et godt eksempel og gi pensjon på de statlige arbeidsstipendene.

- Endre beregningsgrunnlaget for trygdeytelser fra netto næringsinntekt fra kunstnerisk arbeide til brutto næringsinntekt fra kunstnerisk arbeide, slik at kunstnerne ikke straffes med reduserte trygdeytelser for å investere i egen næring.

Skatteordninger

Vi slutter oss til anbefalingen i kunstnerøkonomiutredningen om bedre skatteordninger, som for eksempel en innføring av et minstefradrag for selvstendig næringsdrivende. Dette vil på en enkel måte bedre kunstnerens økonomi. Mange kunstnere opplever å ha store utgifter i år med små inntekter og omvendt, derfor vil et minstefradrag være viktig for å jevne ut variasjonene over tid.

Øke tildelingsprosenten på SKS - Statens kunstnerstipender

Alle våre medlemsundersøkelser, samt Telemarksforskningens undersøkelse om kunstnerisk arbeid under pandemien og Kulturrådets rapporter bekrefter at stipender er et av de mest treffsikre virkemidler for kunstnere, SKS gir kunstnere mulighet og økonomisk sikkerhet til å utvikle sitt kunstnerskap over tid, dette er ekstremt verdifullt for alle kunstnere, og kunstnere som hadde SKS klarte seg bedre gjennom pandemien. Stipender sikrer fri kunst og frie ytringer i hele Norge, de treffer kunstnere både i de store byene og i mindre steder over hele landet.

FFF vil understreke punktet ang. SKS i innspill fra Kunstnernettverket til Kunstnermeldingen: Kunstnerstipend bidrar til kunstnerisk fordypning og dermed økt kompetanse. Kunstnerstipend gjør det mulig for kunstnere å bo og virke også utenfor de store byene. Videre er kunstnerstipend avgjørende for å sikre nyskaping, frie ytringer og rekruttering til kunstneryrket, og sikrer dessuten at et mangfold av kunstnere forblir i yrket. Kunstnerstipend bidrar til et rikt og mangfoldig kunst- og kulturtilbud i hele landet.

Vi vil ha:

- Oppnevningssrett til statens stipendkomiteer og fagfellevurdering av kunstnerisk kvalitet
- En gradvis økning av antall stipendhjemler for å oppnå 200 nye kvoter i løpet av de neste fire årene
- Tildelingsprosent for Statens Kunstnerstipend på minst 25 % for alle kunstnergrupper
- Årlig regulering av størrelsen på Statens kunstnerstipend tilsvarende gjennomsnittlig lønnsvekst i statlig sektor
- Endring av aldersgrensen i forskrift for Statens kunstnerstipend fra 67 til 70 år, tilsvarende pensjonsbestemmelsene i staten for øvrig

Fotogalleriet og fotoboka

FFF (etablert i 1974) og Fotogalleriet (etablert i 1977) har som felles mål å fremme det frie fotografiet som kunstnerisk uttrykksform i Norge og internasjonalt. Vi lever i en tid sterkt preget av billedbruk, og særlig de unge bruker fotografi daglig som kommunikasjonsmiddel. Ved å øke og forenkle barn og unges tilgang til en mer variert visuell kultur, nyanseres forståelsen av fotografiet som språk.

Gjennom våre formidlingsarenaer: Fotogalleriet, Vårutstillingen, Fotobokfestival Oslo og Nordic Dummy Award jobber vi aktivt for å gi befolkningen tilgang til samtidsfotografi og kamerabasert kunst, og bidrar dermed til å øke en felles visuell språkforståelse. Fotoboka representerer et mangfold av ulike visuelle uttrykk og formater, den er en viktig kanal for formidling og dokumentasjon av et sentralt uttrykk i dagens samfunn. Vi støtter Kulturrådets arbeide med en pilot for en innkjøpsordning for foto – og kunstbøker som ble lansert i 2022. Vi håper også at Kunstnermeldingen vil anerkjenne det kunstneriske fotografiets særskilte plass i arbeidet med å utvide vår felles forståelse av visuell kultur. Boka er en viktig del av samtidskunsten. Kunstnere publiserer, ikke bare for å dokumentere sitt eget virke, men og med ideen om boka som et kunstverk i seg selv. Foto, kunst- og kunstnerbøker som er støttet av Kulturrådet omfatter et variert og verdifullt materiale som er relevant for et større publikum. Tallet på publikasjoner som søker og mottar produksjonsstøtte fra Kulturrådets ordning «Kunstfaglige publikasjoner og manusutvikling» har økt markant de siste årene, både i kvalitet og

omfang. Disse bøkene spenner vidt, fra fotobøker, kunstnerbøker, større utstillingskataloger, monografier, bøker om kunstteori, fanziner, til pamfletter. Behovet for distribusjon og formidling av visuelle bøker er påtrengende, fordi det faller utenfor eksisterende strukturer for litteratur. En innkjøpsordning for foto- og kunstnerbøker har lenge vært diskutert, og Kulturrådet lanserte en pilotordning for formidling/distribusjon av fotobøker, kunst- og kunstnerbøker i 2022. Denne ordningen bør bevares og styrkes i årene fremover.

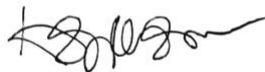
Oppsummering av vårt innspill i tre punkter:

1. Utvikle og utvide sosiale ordninger til å inkludere kunstnere med lappeteppeøkonomi og sykliske, varierende inntekter. Pensjonsopptjening på all inntekt fra første krone, også på stipender, samt innføring av minstefradrag for selvstendig næringsdrivende.
2. Utstillingsøkonomireform, som spesifisert i vårt felles innspill til Statsbudsjett 2023 fra det visuelle feltet, slik at kunstners arbeid med utstillinger blir inntektsbringende. Satsning på internasjonale søkbare frie midler og produksjonsstøtte kanalisert gjennom OCA.
3. Satsning og styrking av allerede etablerte virkemiddelapparat, gjennom Kulturrådet, spesifikt en stor satsning på kunstnerstipender. Innkjøpsordning for fotobøker og kunstbøker. Den direkte støtten til produksjonsleddet gjennom kunstnerstipendene er av avgjørende betydning for kunstnernes frie ytringer og kritiske tenkning som igjen ligger til grunn for utviklingen av hele samfunnets kulturliv.

Med vennlig hilsen

Thale Blix Fastvold
Styreleder

Kjersti Solberg Monsen
Daglig leder